

УДК 378

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-48-2-288-296>

НАВЧАННЯ ЯК СПРОБА РОЗВ'ЯЗАННЯ НАУКОВИХ ПРОБЛЕМ: КОМПОНЕНТА ДУАЛЬНОСТІ ОСВІТИ

Шаповалова О.В., Лупенко А.В.

LEARNING AS AN ATTEMPT TO SOLVE SCIENTIFIC PROBLEMS: COMPONENT OF DUALITY OF EDUCATION

Shapovalova O.V., Lupenko A. V.

У статті узагальнено теоретичні та певні практичні здобутки освітян на шляху закладання підвалин щодо розгляду дуальної освіти у всій її комплексності. Аргументовано доцільність вдосконалення не лише наявних моделей дуальної форм освіти, але також – розробки й перспективних моделей для правників. Викладено досвід наукового керівництва студентськими навчально-дослідницькими заходами, підготовкою доповідей, статей, тез та інш., який дозволяє звернути увагу на питання розширення форм застосування елементів дуальної форми здобуття вищої освіти в процесі підготовки фахівців у галузі права. Надається аргументація спроможності робочої гіпотези щодо сприйняття компонентою дуальної освіти навчання вдалу спробу розв'язання здобувачами наявних теоретичних та практичних проблем, які авторитетними фахівцями визнані як такі, що потребують дослідження.

Запропоновано у процесі здобуття вищої юридичної освіти запровадити обов'язкове заохочення здобувачів освіти до активної науково-дослідної роботи та інтелектуальної публічності.

Ключові слова: *вища юридична освіта, дуальна форма здобуття освіти, робоча гіпотеза, науково-дослідна робота здобувача, інтелектуальна публічність, професійні академії.*

Актуальність проблеми дослідження. Серед низки актуальних проблем розвитку юридичної освіти майже десятиріччя активно обговорюються теоретичні і практичні питання дуальної форми її здобуття. Послідовно напрацьовуються перспективні позиції покращення навчального процесу внаслідок її запровадження. Освітняни вже мають значні теоретичні та певні (значно скромніші) практичні здобутки на цьому шляху.

Так закладено підвалини щодо розгляду дуальної освіти у всій її комплексності та наявних моделей. Застосовано системний

підхід до вивчення філософських, історичних, соціально-економічних, управлінських засад для повноти прояснення її сутності. Послідовно розкривається зміст основоположних принципів забезпечення її якості (акредитація дуальних освітніх програм; отримання регулярного зворотного зв'язку від здобувачів; оцінка знань та компетентностей здобувачів, а також якості роботи наставників та кураторів). Ще одним здобутком дослідницького процесу дуальної освіти слід визнати напрацювання практичних рекомендацій договірної основи співробітництва навчального закладу із

роботодавцем-партнером задля досягнення організаційної узгодженості їх дій.

Також висвітлено досвід інших країн та особливості його запозичення для України, спираючись на національний контекст. У ході полеміки щодо основних переваг та недоліків цієї освіти, визнається вагомою перевагою можливість здобувати саме ті додаткові знання, які потрібні безпосередньо для подальшої роботи за спеціальністю.

Натомість для повноти сприйняття дуальної освіти модернізованим підходом щодо розвитку можливостей працевлаштування майбутніх фахівців, не прояснено значимість такого складника її інтегральності, як додаткові знання щодо проведення наукових досліджень, які потрібні безпосередньо для подальшої науково-дослідної роботи за спеціальністю. Йдеться про досвід здобуття наукових знань здобувачами (так звана «студентська наука»).

Тому доцільно довести наступну робочу гіпотезу - не лише узгодженість теоретичної та практичної компоненти навчання, але й - навчання як вдалу спробу розв'язання студентами наявних наукових проблем, слід вважати компонентою дуальності освіти. Забезпечити кооперацію навчання й науково-дослідної роботи може науковий відділ (інша наукова структура ВНЗ) як у межах того закладу, де навчається студент так і іншого.

Мета статті – довести спроможність робочої гіпотези щодо сприйняття компонентою дуальної освіти навчання вдалу спробу розв'язання здобувачем наявних теоретичних та практичних проблем, які авторитетними фахівцями вже визнані як такі, що потребують дослідження.

Одним з аргументів доказу висунутої гіпотези обрано власний досвід наукового керівництва студентами-дослідниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати накопиченого вченими досвіду із дослідження теоретичних

і практичних питань дуальної форми здобуття юридичної освіти знайшли висвітлення у працях таких науковців та практиків як О.Б. Давліканова О., І.В. Лилик, О.Л. Максименко, І.В. *Перевозова*, Л.М. Гриневич, Л.В. Красицька, А.Г. Лапко, О.М. Вінник та інших.

Ґрунтовне дослідження було проведено О.Б. Давлікановою, в якому нею підтверджено гіпотезу про неможливість імпорту німецької системи менеджменту дуальної вищої освіти без адаптації до українського контексту через низку об'єктивних факторів, а саме, відмінності в структурі та рівні розвитку економіки, «організаційно-управлінських розривів» між українською та німецькою системами освіти та низці інших факторів [1, с.8].

Однак авторкою досліджено не правові, а теж важливі, але – організаційно-економічні відносини. Разом з тим, залишається потреба різноманіття моделей дуальної освіти у залежності від спеціальності. Тому й запит на доведення гіпотези щодо сприйняття компонентою дуальної освіти навчання як вдалу спробу розв'язання студентом наявних теоретичних та практичних проблем, не втрачається для правників.

Виклад основного матеріалу. Невиправданим слід визнати сприйняття дуальної освіти інноваційною формою підготовки фахівців у закладах вищої освіти і при цьому характеризувати її лише як набуття практичного досвіду внаслідок кооперації навчання й виробництва [2]. Вважаємо, що для підготовки фахівців за спеціальністю 081 – «ПРАВО» неприпустимо розглядати дуальну освіту безвідносно науково-дослідницької складової. Важливо, що за такого підходу – омріяний формат науково-дослідницької роботи не стає популярним, бо на робоче місце науково-дослідницького інституту студент не попаде з об'єктивних причин. І тоді виходить, що дуальна освіта не сприяє підвищенню рівня мотивації до

навчання тих здобувачів освіти, які проявляють глибоку допитливість. Їх значно менше тих, хто імпульсивно сприймає процес отримання знань. Але від цього повага до їх підготовки за дуальною формою не стає непотрібною. Бо тоді дуальна форма підготовки фахівців у галузі права не сприятиме підвищенню рівня мотивації до навчання, при тому, що було сталою традицією поєднання юридичної освіти та юридичної науки.

Для підготовки кваліфікованих юристів така співпраця є дуже важливою, оскільки вона дає змогу не лише надати ключові знання про правове регулювання суспільних відносин (в історичному та сучасному аспектах), а й долучити студентів до наукової роботи. Це дає студентам змогу бути обізнаними із сучасними юридичними проблемами та готуватися до практичної діяльності, яка нерідко включає дослідницьку роботу. Разом із тим на законодавчому рівні нормативно-правове регулювання стимулювання форм такої співпраці вкрай лаконічне [3, с.87].

Л.В. Красицькою та А.Г. Лапком А.Г. як провідними науковцями та водночас авторитетними практикуючими фахівцями доведено, що застосування елементів дуальної форми здобуття освіти в навчальному процесі підготовки правників в Україні, є ускладненим [4, с.130-131].

Їх нарікання на те, що законодавчо визначені особливості дуального навчання не можуть бути безпеліційно покладені в основу здобуття вищої юридичної освіти, мають сприйматися схвально. У розвиток їх тези слід звернути увагу на навчання як дослідницьку спробу розв'язання студентами наявних проблем юридичної практики та юридичної науки. А відтак - і на значимість науково-дослідної підготовки фахівця як майбутнього науковця на прикладі наукової роботи студентів СНУ ім. В.Даля. Досвід

наукового керівництва студентськими навчально-дослідницькими заходами, підготовкою доповідей, статей, тез та інш. дозволяє звернути увагу на вміння здобувачів обирати актуальні проблеми для дослідження, аналізувати наукові джерела у сфері своїх навчальних та дослідницьких інтересів. Наприклад, свої відповідні навички демонструє студентка юрфака СНУ ім.В.Даля А. Лупенко, коли вивчає питання банкрутства та пише статтю на тему «Аналіз досвіду адаптації процедур банкрутства до викликів воєнного стану». Вона професійно формулює своє ставлення до проблеми в контексті викликів воєнного стану, а також - процесу європейської інтеграції та виконання Україною міжнародних зобов'язань для отримання фінансової підтримки.

Дійсно, актуальність для судової системи України проблем банкрутства та удосконалення процедур неплатоспроможності обумовлена не лише внутрішніми завданнями нашої країни, але й – включенням її до програми макрофінансової підтримки з боку ЄС та – до Ukraine Facility Plan.

Навчання як спроба розв'язання студенткою наявних проблем банкрутства відбувається наступним чином. У вищезазначеній статті вона аналізує основні положення Закону України від 13.07.2023 №3249-ІХ, яким було внесено зміни до процедур банкрутства в умовах воєнного стану. Серед ключових нововведень обирає: запровадження можливості проведення справ про банкрутство у порядку спрощеного позовного провадження, зупинення нарахування відсотків на зобов'язання боржника перед кредиторами, можливість відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство господарським судом за заявою кредитора. Авторка зазначеної статті розглядає переваги та практичні проблеми цих змін, підкреслюючи необхідність

подальших досліджень для оптимізації процедур банкрутства під час війни.

Далі доводить вміння структурувати свою статтю. Це А. Лупенко підтверджує наступним чином, лаконічно описуючи актуальність теми. Багато підприємств через активні бойові дії; окупацію; вимкнення світла; логістичні проблеми; великої кількості громадян, які покинули країну; пошкодження критичної інфраструктури; зменшення іноземного інвестування та інших факторів - зазнали серйозних фінансових збитків. Саме через війну багато підприємств втратили значну частину свого прибутку, деякі з них були пошкоджені або ж зовсім зруйновані. Така ситуація призвела до того, що велика кількість підприємств стали нездатними виконувати свої зобов'язання перед кредитором та продовжувати свою діяльність.

Метою дослідження вважає – вивчення та аналіз поточного стану законодавства, а також – наявної практики у сфері реалізації норм щодо процедури банкрутства під час війни та напрацювання пропозицій щодо підвищення ефективності законодавства про банкрутство.

Власне патріотичне ставлення до проблеми студентка висловлює наступним чином: вважаю, що на дослідження обраної теми мене спонукало значне погіршення нашого економічного стану за останні два роки війни. Саме підприємці відіграють особливу роль у підтримці стабільної економічної ситуації у країні, бо функціонуючий бізнес сприяє податковим надходженням, які у свою чергу фінансують Збройні сили України, критичну інфраструктуру, що наразі допомагає нам тримати оборону проти ворога. До того ж, допомога нашим підприємцям зараз є запорукою для післявоєнного відновлення України, так як підприємства, які вижили під час війни, зможуть створювати нові робочі

місця, а це стимулюватиме повернення наших громадян до України та зацікавить іноземних інвесторів.

Виклад основного матеріалу. Прошло більше року з дати набрання чинності Законом України від 13.07.2023 за № 3249-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань провадження та застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану» [5]. Досвід реалізації на практиці низки нових положень показав, що існує потреба у професійному аналізі з боку суддів, а також – інтерес до вивчення дослідниками особливостей процедури банкрутства під час дії воєнного стану.

У публікаціях науковців, а також – майбутніх фахівців у галузі права вже було оцінено головні зміни щодо: можливості проведення зборів та комітету кредиторів дистанційно (у режимі відеоконференції та шляхом опитування); у випадку, неможливості виконання обов'язків передбачених КУзПБ, через ведення бойових дій у районах за місцезнаходженням боржника, кредитора, майна боржника, за місцезнаходженням офісу або місця проживання чи перебування арбітражного керуючого – можливе звільнення від дисциплінарної відповідальності арбітражного керуючого за невиконання таких обов'язків; продовження судом окремих процесуальних строків; здійснення обов'язкової оцінки шкоди та/або збитків, завданих боржнику внаслідок збройної агресії проти України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Але актуалізувався запит щодо науково-практичного коментаря нововведень задля ефективного здійснення процедури банкрутства у теперішній час та адаптації нашого законодавства до стандартів ЄС.

Зокрема, положення щодо зупинення нарахування відсотків на зобов'язання

боржника перед кредиторами, які реструктуризовані згідно плану санації чи плану реструктуризації боргів боржника; справу про банкрутство може бути відкрито без авансування винагороди арбітражному керуючому на депозитний рахунок суду, за умови укладення боржником з арбітражним керуючим угоди; господарський суд може відмовити у відкритті провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора, якщо боржник до проведення підготовчого засідання доведе господарському суду, що він внесений до електронного реєстру учасників відбору та виконавців державних контрактів та має діючий контракт з державними замовниками у сфері оборони або вимоги кредитора не задоволені внаслідок збройної агресії проти України, у тому числі через перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих РФ територіях.

Аналіз даних зміни та досвіду щодо їх реалізації показав наявність проблемних аспектів виконання цих положень на практиці. Перш за все, варто звернути увагу на невизначеності критеріїв щодо того, яким чином здійснюється оцінка «неможливість виконання обов'язків» арбітражними керуючими через бойові дії, що може створити небезпеку для зловживань або недостатньої відповідальності з боку арбітражних керуючих. Крім того, можливість уникнути дисциплінарних санкцій може заохотити деяких арбітражних керуючих до бездіяльності під час спірних моментів процедури банкрутства. Також здійснення оцінки завданої шкоди боржнику може бути складним через брак фахівців, особливо, в районах бойових дій та через труднощі з доступом до майна або документів. Говорячи про зупинення нарахування відсотків за зобов'язання боржника, які реструктуризовані згідно з

планом санації чи планом реструктуризації боргів, існує ймовірність виникнення незгоди між сторонами щодо точного моменту, коли зупиняється нарахування відсотків. В свою чергу, це може стати предметом судових спорів, оскільки законодавство може не чітко регламентувати, з якого моменту і за яких обставин нарахування має бути зупинено. Окрім того, якщо план реструктуризації чи санації не виконується або виникають нові обставини, може виникнути колізія, коли і за якою процедурою відновлювати нарахування відсотків.

Наступним положенням відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства є спрощення строків розгляду справ про банкрутство. Тепер позовні заяви у спорах, стороною в яких є боржник, розглядаються за правилами спрощеного позовного провадження. Однак позивач має право в позовній заяві пред'явити вмотивоване клопотання про розгляд справи за правилами загального позовного провадження [6]. Проте з огляду на процесуальну складність справи з банкрутства, судді надають перевагу правилам загального позовного провадження. Загалом, вибір між спрощеним та загальним провадженням у справах про банкрутство під час війни залежить від обставин справи, цілей кредиторів і боржників, а також можливостей судової системи в умовах війни.

З одного боку, спрощений порядок має свої переваги, які можуть бути корисними у кризових ситуаціях. Зокрема, він дозволяє скоротити строки розгляду справи, значно зменшити витрати та швидше досягти вирішення для кредиторів і боржників. Це доволі актуально у військовий час, коли підприємства можуть стикатися з нестабільністю і невизначеністю, які вимагатимуть термінових рішень для порятунку бізнесу.

З іншого боку, загальний порядок банкрутства може запропонувати більш

гнучкі механізми для врегулювання занадто складних та великих справ. У загальному порядку передбачено більше можливостей для детального розгляду справи, що дозволяє врахувати інтереси всіх сторін та дослідження доказів.

Отже, вибір між спрощеним і загальним порядком позовного провадження у справах з банкрутства, в умовах війни залежить від конкретних обставин кожної справи. Спрощений порядок може бути кращим для швидкого реагування на кризу, але загальний порядок надає більше можливостей для комплексного вирішення проблем. Кожен випадок вимагає індивідуального підходу, з урахуванням специфіки підприємства, його фінансового стану та ситуації на ринку. Важливо знайти баланс між швидкістю та якістю вирішення справи, щоб максимально ефективно використовувати ресурси. Тому на мою думку, варто довірити вибір порядку провадження самим суддям, які будуть становити судову практику, з огляду на яку можна побачити який механізм є більш доцільним та дієвим у конкретних випадках.

Далі студентка наголошує на можливості відмови у відкритті провадження господарським судом у справі про банкрутство за заявою кредитора, у випадку якщо вимоги кредитора не задоволені внаслідок збройної агресії проти України, у тому числі через перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях. Дане положення хоча і є надзвичайно важливим для захисту підприємств, які постраждали внаслідок бойових дій, все ж таки має декілька потенційних прогалин а практиці.

Перша проблема полягає у встановленні факту, що боржник не задовольнив вимоги кредитора саме через бойові дії або тимчасову окупацію, може викликати труднощі.

Необхідно буде детально досліджувати, чи дійсно майновий комплекс боржника знаходиться в зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях. Така оцінка потребує не лише перевірки документів, які можуть бути втрачені, але й можливо залучення військових та державних органів для підтвердження цього факту. На практиці це може призвести до значної затримки у розгляді справ.

Друга проблема стосується самих кредиторів. У випадках, коли їхні вимоги обґрунтовані, але не можуть бути задоволені через збройну агресію, це положення залишає їх без ефективного механізму захисту своїх прав. Виникає ризик, що такі кредитори залишаться без можливості повернути свої кошти в найближчий час, що може спричинити ланцюгову реакцію фінансових труднощів. Таким чином, положення про можливість відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство через збройну агресію, хоч і має важливе соціальне значення, на практиці може викликати низку складнощів як для судової системи, так і для сторін у справі.

Тобто, ми бачимо, що в цілому зміни Закону спрямовані на адаптацію процедур банкрутства до викликів воєнного стану та захист інтересів як боржників, так і кредиторів. Він спрощує та робить більш гнучкими деякі аспекти процедури, а також надає додаткові заходи підтримки боржникам, які постраждали від військових дій та майно яких залишилось на окупованих територіях.

Висновок за результатами дослідження цілком логічний та лаконічний. По-перше, для уникнення зловживань і бездіяльності з боку арбітражних керуючих, доцільно розробити чіткі критерії та процедури оцінки неможливості виконання обов'язків в умовах військових дій. Можливо, варто було б створити спеціальні рекомендації та

інструкції для арбітражних керуючих щодо дій в умовах форс-мажору, а також запровадити додатковий контроль за їхньою діяльністю.

По-друге, для забезпечення справедливості між боржником і кредиторами щодо зупинення нарахування відсотків за зобов'язання боржника варто чітко регламентувати момент, з якого зупиняється нарахування, та передбачити прозору процедуру для перегляду цього рішення у разі виникнення суперечок.

Для вирішення проблем із встановленням фактів перебування майнового комплексу на тимчасово окупованих територіях або в зоні бойових дій, доцільно було б передбачити обов'язкову участь військових або державних органів у процесі підтвердження цих фактів. Додаткове нормативне врегулювання спірних питань і вдосконалення законодавчих положень дозволять зробити процедури банкрутства в умовах воєнного стану більш ефективними і справедливими для всіх сторін, що забезпечить належний захист інтересів як боржників, так і кредиторів у цей складний період.

Отже, як видно з тексту статті А. Луценко, студентка у ході навчального процесу демонструє здатність до аналітичного мислення та досягнення належного дослідницького результату, що слід визнавати значимим показником оволодіння нею навичками дослідника-початківця. Вивчення цього показника для оцінки значимості дуальної освіти є перспективним в контексті збільшення кількості наявних моделей.

В Україні, в основному, практикується німецька модель Концепції дуальної освіти. Натомість в Німеччині вже з'являється новий вид закладів дуальної вищої освіти — професійні академії [7, с.31].

Вважаємо, що характеристика та

сутність навчання як спроби розв'язання студенткою наявних наукових проблем банкрутства (так як вона була проілюстрована) доводить продуктивність гіпотези щодо сприйняття такого навчання компонентою дуальної освіти за умови виконання наступних вимог.

Перша вимога – здобувачами ведеться послідовна (на протязі року та більше) наукова робота за новою проблематикою. Наприклад, для нашої судової системи – банкрутство. Друга вимога - її результати викладаються у циклі статей: «Особливості процедури банкрутства під час дії воєнного стану» [8, с. 185-190], «Аналіз досвіду адаптації процедур банкрутства до викликів воєнного стану» [9, с. 116-123] та інших. Третя вимога – науковим керівником виявлено здатність студентки до розробки кейсів, документів, які стануть у нагоді всім дослідникам подібних проблем. Четверта вимога – публічне оприлюднення результатів свого дослідження та отримання позитивних відгуків від фахівців (у даному випадку-суддів).

Всі вони у сукупності засвідчують наявність інтелектуальної публічності студентки, що слід вважати досягненням нетипової моделі дуальної форми вищої освіти правників. Доведення її перспективності – предмет наступних статей.

Література:

1. Давліканова О.Б. Розвиток менеджменту дуальної вищої освіти в Україні. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» (07 «Управління та адміністрування»). Сумський державний університет, Суми, 2021.

2. Курок В., Гребеник А. Дуальна освіта як інноваційна форма підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. . 2020.

№ 1 (95). С. 239–248. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2020_1_25.

3. Вінник О.М., Шаповалова О.В., Попович Т.Г. Юридична наука, юридична освіта й цифровізація: окремі аспекти взаємодії. Підприємництво, господарство і право. №3.2021. С.83-89

4. Красицька Л.В., Лапко А.Г. Застосування елементів дуальної форми здобуття вищої освіти під час підготовки правників Нове українське право, Вип. 3, 2022. С.128-135.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань провадження та застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану: Закон України від 13.07.2023 р. № 3249-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3249-20#Text>

6. Цветкова К. Нововведення у процедурі банкрутства: що змінилось у 2023 році. *Економічна правда*. 21.07.2023 URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/21/702469>.

7. Практичний посібник. Онтологія дуальної освіти: досвід Німеччини та України / автор(к)и: Бугайчук В., Давліканова О., Лилик І. та інші. – Київ: ТОВ «Вістка», 2022. 240 с.

8. Лупенко. А.В. Особливості процедури банкрутства під час дії воєнного стану. *Молодь і наука: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку права в Україні*: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції аспірантів, студентів, молодих учених. м. Київ, 17 травня 2024 р. За ред. проф. Івчук Ю.Ю. Київ: вид-во Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2024. С.185-190. DOC:<http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2024/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-17.05.2024.pdf>.

9. Лупенко А.В. Аналіз досвіду адаптації процедур банкрутства до викликів воєнного стану. *Науковий погляд молоді : ключові питання сучасного етапу реформування*

системи вітчизняного законодавства : Матеріали Всеукраїнська науково-практична конференція аспірантів, студентів, молодих учених. м. Київ, 31 жовтня 2024 р. За ред. проф. Івчук Ю.Ю. Київ: вид-во Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2024. С.116-123. DOC:<http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2024/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-17.05.2024.pdf>.

References:

1. Davlikanova O.B. Development of dual higher education management in Ukraine. - Manuscript. Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 073 "Management" (07 "Management and Administration") - Sumy State University, Sumy, 2021.

2. Kurok V., Grebenyk A. Dual education as an innovative form of training specialists in institutions of higher education. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. . 2020. No. 1 (95). WITH. 239–248. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2020_1_25.

3. Vinnyk O.M., Shapovalova O.V., Popovych T.G. Legal science, legal education and digitalization: certain aspects of interaction. *Entrepreneurship, economy and law*. No. 3.2021 p. 83-89

4. Krasyska L.V., Lapko A.H. The application of elements of the dual form of obtaining higher education during the training of lawyers *New Ukrainian Law*, Vol. 3, 2022. pp. 128-135.

5. On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding certain issues of proceedings and application of bankruptcy procedures during the period of martial law: Law of Ukraine dated 07/13/2023 No. 3249-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3249-20#Text>

6. Tsvetkova K. Innovations in the bankruptcy procedure: what changed in 2023. *Economic truth*. 07/21/2023 URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/21/702469>.

7. Practical guide. Ontology of dual education: the experience of Germany and Ukraine / author(s): Bugaichuk V., Davlikanova O., Lilyk I. and others. Kyiv: "Vistka" LLC, 2022. 240 p.

8. Lupenko. A.V. Peculiarities of the bankruptcy procedure during martial law. Youth and science: the current state, problems and prospects for the development of law in Ukraine: Materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference of graduate students, students, and young scientists. m. Kyiv, May 17, 2024 Under the editorship Prof. Ivchuk Yu.Yu. Kyiv: branch of the East Ukrainian National University named after IN. Dalya, 2024. P.185-190. DOC:<http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2024/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-17.05.2024.pdf>.

9. Lupenko A.V. Analysis of the experience of adapting bankruptcy procedures to the challenges of martial law. Scientific view of youth: key issues of the current stage of reforming the system of domestic legislation: Materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference of graduate students, students, and young scientists. m. Kyiv, October 31, 2024 Under the editorship Prof. Ivchuk Yu.Yu. Kyiv: branch of the East Ukrainian National University named after IN. Dalya, 2024. P.116-123. DOC:<http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2024/07/%D0%9A%D0%BD%D1%8F-17.05.2024.pdf>

Shapovalova O.V., Lupenko A. Learning as an attempt to solve scientific problems: ponent of duality of education. – Article.

The article summarizes the theoretical and certain practical achievements of the educator on the way to laying the foundation for consideration

of dual education in all its complexity. The expediency of improving not only the existing models of dual forms of education, but also the development of promising models for lawyers is argued. The experience of scientific management of student educational and research activities, preparation of reports, articles, theses, etc., which allows paying attention to the issue of expanding the forms of application of elements of the dual form of obtaining higher education in the process of training specialists in the field of law, is outlined. Argumentation of the capacity of the working hypothesis regarding the perception of the dual education component of training by the students of a successful attempt to solve existing theoretical and practical problems, which are recognized by specialists as requiring research, is provided.

In the process of obtaining a higher legal education, it is proposed to introduce mandatory encouragement of education seekers to active research work and intellectual publicity.

Key words: *higher legal education, dual form of education, working hypothesis, research work of the applicant, intellectual publicity, professional academies.*

Авторська довідка:

Шановалова Ольга Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін юридичного факультету СХУ ім. В. Даля. Провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України (Харків) <https://orcid.org/0000-0002-8813-3849>.

Лупенко Анастасія В'ячеславівна – студентка 4 курсу спеціальності 081 «Право» юридичного факультету СХУ ім. В. Даля.

Стаття надійшла до редакції 1 листопада 2024 року